

**600 let  
Šejnova (Bohosudova)**



**600 Jahre  
Scheune (Mariaschein)**

*Vydavatel vlastním nákladem /  
Herausgeber im Selbstverlag: Karel Prošek*

*Překlad / Übersetzung*

*© Karel Prošek*

*Tisk / Druck  
powerprint s. r. o., Praha*

*Bohosudov / Mariaschein,  
červenec / Juli 2019*

*Náklad / Auflage: 200 ks / Stck.*

**ISBN 978-80-270-6151-8**

## Obsahový rejstřík / Inhaltsverzeichnis

Úvod a pár slov k autorům / Einleitung und ein paar Worte zu den Autoren	5
600 let Šejnova / 600 Jahre Scheune	19
Poselství papeže, víry a Marie / Botschaft des Papstes, des Glaubens und der Maria	25
500 let Šejnova / 500 Jahre Scheune	31
Uměleckohistorický význam baziliky / Kunstgeschichtliche Bedeutung der Basilika	133
Šejnov a okolí, popis Kyšperku / Mariaschein und Umgebung, Beschreibung der Geiersburg	137
Jezuitská rezidence Bohosudov / Jezuitenrezidenz Mariaschein	169
Kostely horního města Krupky / Kirchen der Bergstadt Graupen	283
Horní město Krupka / Bergstadt Graupen	325
Smíření s 20. stoletím / Versöhnung mit dem 20. Jahrhundert	369
Přehled literatury / Literaturverzeichnis	409
Obrazová příloha / Anlage mit Bildern	411



**Kniha vychází za podpory Česko-německého  
fondu budoucnosti.**



**Herausgegeben mit freundlicher  
Unterstützung  
des Deutsch-Tschechischen Zukunftsfonds.**

# **Zur Einleitung eine Korrektur historischer Unkorrektheiten (Erklärung im Text Hermann Hallwich)**

*In Tschechisch:*

Franz Palacký hat in seinem Buch „Beschreibung des Königreichs Böhmen“ für unsere Stadt zwei tschechische Namen benutzt, Šejnov und Bohosudov. Bohosudov ist nicht richtig. In den ältesten in Tschechisch geschriebenen Landtafeln stehen immer nur die tschechischen Namen

## **Šejnov oder Šajn.**

Dagegen Weiskirchlitz ist auf tschechisch nicht Novosedlice, sondern gerade die Ortschaft...

## **Bohusudov.**

*In Deutsch:*

Jesuiten haben den Namen unseres Städtchens verschönert und mit dem Hauptmotiv der ganzen Stadt verbunden, also mit Mutter Gottes Maria.

Sie veränderten den Namen auf Mariaschein.

Der ursprüngliche deutsche Name unseres Städtchens war aber ...

## **Scheune oder abgeleitet Mariascheune.**

# **Na úvod oprava historických nepřesností (vysvětlení v textu Hermanna Hallwicha)**

*Česky:*

František Palacký se spletl, když použil ve své knize *Popis království Českého* pro naše město dva české názvy Šejnov a Bohosudov. Bohosudov není správně. V nejstarších česky psaných zemských deskách se užíval totiž vždy pro Scheune / Mariaschein jen český název

**Šejnov nebo Šajn.**

Naopak Weiskirchlitz nejsou česky Novosedlice, ale s největší pravděpodobností právě osada

**Bohusudov.**

*Německy:*

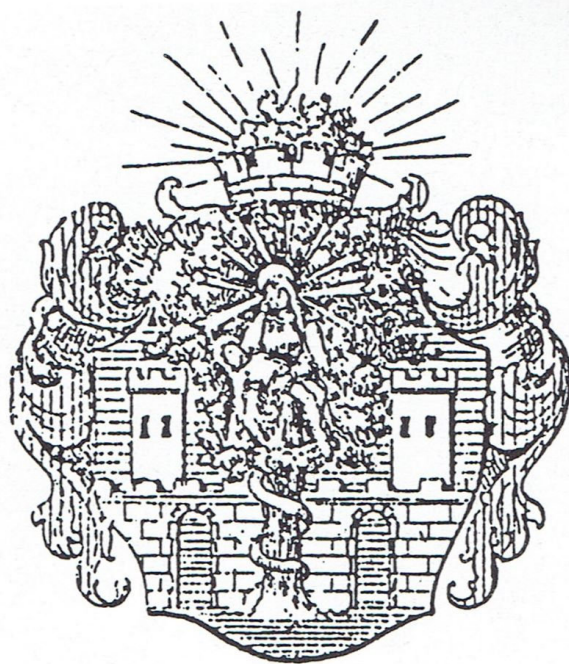
Jezuité název našeho města zkrášlili a propojili s hlavním motivem celého města, tedy Matkou Boží Marií. Změnili název na Mariaschein, ale prapůvodní německý název našeho městečka byl

**Scheune nebo odvozeně Mariascheune.**

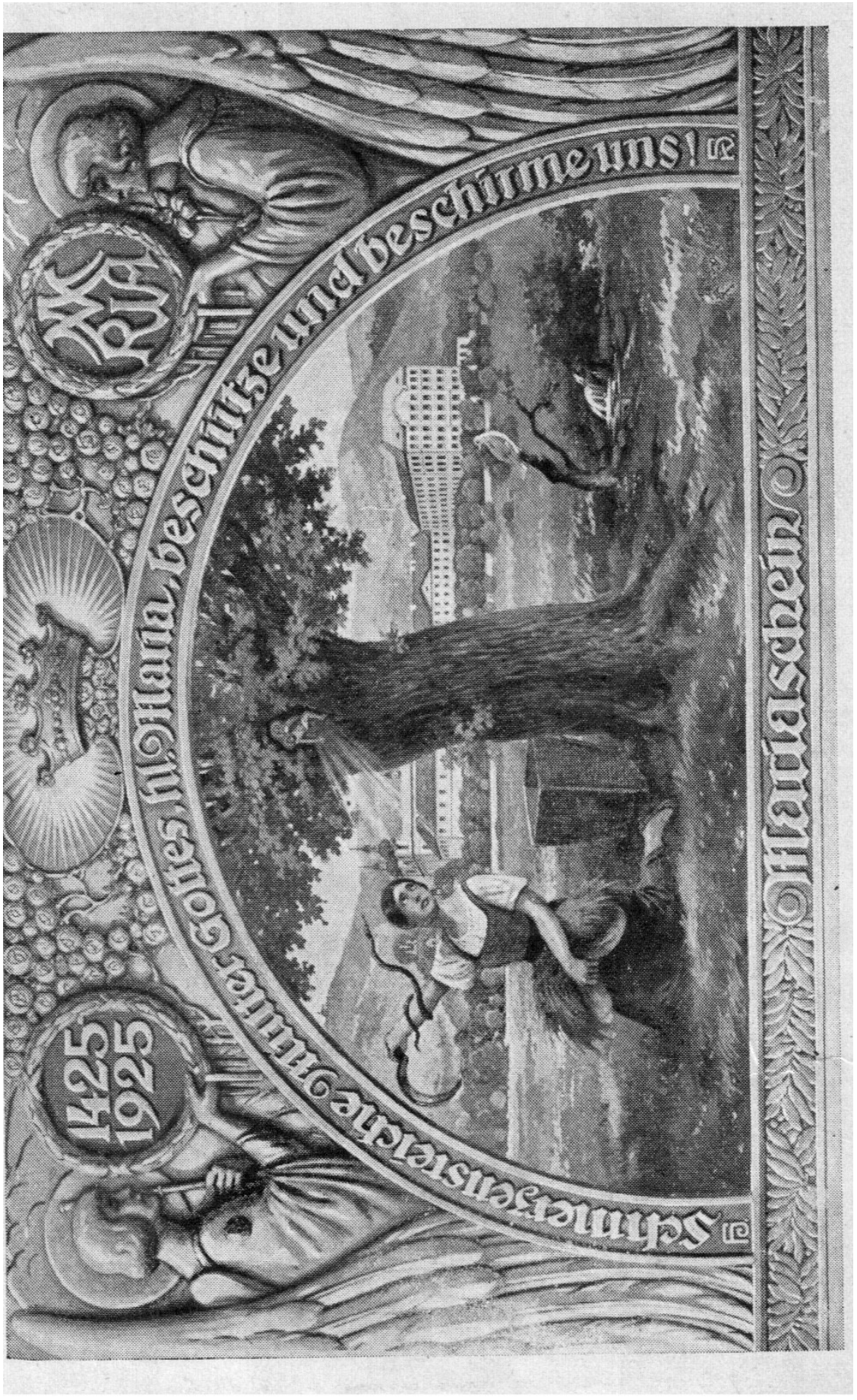
## Znak Šejnova / Šajnu / Bohosudova Wappen von Scheune / Mariaschein

Bohosudov byl v roce 1898 povýšen na městys a dostal znak. V modrém štítu je stříbrná hradba z kvádrů se dvěma klenutými brankami s kamenným ostěním bez vrátek, po stranách vyrůstají z hradby dvě věže s cimbuřím a dvěma okny vedle sebe. Uprostřed je lípa a kolem jejího kmene se dvakrát ovíjí had. V koruně lípy je Pieta - zázračná soška Panny Marie s Ježíšem v klíně. Ze svatozáře Panny Marie vycházejí paprsky. Na štítu je postavená zděná koruna, kterou prostupuje koruna stromu. Po stranách štítu jsou červeno-stříbrná přikrydla. Hlavní barvy jsou červená a stříbrná. Z tohoto důvodu je také obálka knihy červená se stříbrnou ražbou.

Mariaschein wurde im Jahre 1898 auf eine Gemeinde erhoben und hat ein Wappen erhalten. Im blauen Schild ist ein silberner Wall aus Quadersteinen mit zwei gewölbten Toren mit Steinmauern ohne Tore, auf den Seiten wachsen aus dem Wall zwei Türme mit Zinnen und zwei Fenstern nebeneinander. In der Mitte ist eine Linde. Um ihren Stamm herum wickelt sich eine Schlange. In der Krone der Linde ist eine Pieta - das Gnadenbild der Mutter Gottes mit Jesus. Aus dem Heiligenschein der Jungfrau Maria scheinen Strahlen. Auf dem Schild ist eine Krone, die von der Baumkrone durchdringt wird. Auf den Seiten des Schildes sind rot-silberne Abdeckungen. Die Hauptfarben von Mariaschein sind rot und silber. Aus diesem Grund ist auch das Titelbuch rot mit silberner Prägung.







## **Topographie des Königreiches Böhmen (Jaroslaus Schaller, 1787) - Textauswahl**

Maria Schein, Maria Kraupen, wird in Ober und Unter oder Niederschein eingetheilt, zählet 74 Nummern. Maria Schein liegt in einer schönen Gegend, die mit wohlangelegten Obst- und Weingärten versehen ist. Den Anlaß zur Erbauung der hiesigen prächtigen Kirche unter dem Titel der schmerzhaften Mutter Gottes, ehemals Maria in Elend genannt, soll ein von Holz geschnitztes Marienbild gegeben haben, welches zu hussitischen Zeiten durch die von Schwaz vertriebenen Klosterfrauen in einem hier stehenden hohlen Lindenbaume verborgen, und das folgende Jahr darauf durch die Kraupner Bürger wieder entdeckt wurde. Bald darauf soll 1422 Albert II. von Kollowrat an eben diesem Orte, wie uns Balbin berichtet, den ersten Grund zu einer kleinen Kapelle gelegt haben. Den Anlaß zu solcher Muthmassung gab unserm Balbin ein in dieser Kirche oder dem Chore zu seiner Zeit vorhandenes Gemälde, darauf eben dieser Kollowrat kniend vor dem Marienbilde vorgestellt war mit dieser Aufschrift: Albertus Kolowrat de Libstein; da zu solchen Zeiten nur den Stiftern gestattet wurde ihre Namen oder Wappen in den Kirchen malen oder aufstellen zu lassen. ....usw. In Nieder Schein ungefähr 600 Schritte von der Kirche ist ein Gesundbrunn, insgemein das Freßwasser genannt. Dieses Wasser, welches man hier früh Morgens nüchtern trinken muß, indem sich dasselbe nicht weit führen oder tragen läßt ohne etwas trüb zu werden, ist nicht nur durch die Anempfehlung des Dresdner Hofarztes Philipp Pollak, sondern auch durch eigene gute Wirkung weit und breit berühmt worden.

## **Königreich Böhmen, topografisch-statistisch Johann Gottfried Sommer (1833)**

Dorf von 80 Häusern mit 571 Einwohnern. Es wird in Ober- und Niederschein eingetheilt, und ist seit 1813, wo das Amtshaus in Sobochleben bei der Schlacht von Kulm durch Feuer zerstört wurde, der Sitz des obrigkeitlichen Wirthschaftsamt. Der Vorhof des Klosters enthält den Marienbrunnen, dessen Wasser sich durch eine erquickende Frische auszeichnet. Zum Kirchensprengel gehören, außer Mariaschein selbst, noch Theresienfeld, Marschen und Sobochleben. Westlich vom Dorf liegt ein Kalkstein-Bruch.

## **Topografie Království českého (Jaroslav Schaller, rok 1787) - výběr z textu**

Mariánský Šejnov, Mariánská Krupka, se dělí na Horní- a Dolní Šejnov a čítá 74 domů. Mariánský Šejnov leží v krásné krajině, která je plná dobře založených ovocných zahrad a vinic. Podnětem k vybudování zdejšího nádherného kostela s titulem Bolestné Matky Boží, dříve nazývaného Marie v nouzi, dala ze dřeva vyřezaná figurka Marie, která byla v husitských dobách ukryta jeptiškami vyhnanými ze Světce v dutině lípy. V následujícím roce ji krupští občané opět objevili. Brzy na to měl v roce 1422 Albert II. z Kolovrat právě na tomto místě, jak nám vypráví Balbín, položit první základy malé kapličky. Podnět k takovým domněnkám dal Balbínovi obraz visící za jeho časů v tomto kostele nebo na kúru. Na něm byl vyobrazen Kolovrat klečící před mariánským obrazem s nápisem: Albertus Kolowrat de Libstein. V těch dobách bylo povoleno jen donátorům, aby jejich jméno nebo erb byly zobrazeny v kostele... atd. V Dolním Šejnově asi 600 kroků od kostela je uzdravující studánka, která se obecně nazývá Fresswasser. Tuto vodu, která se musí pít brzy ráno na lačno, neboť jí není možné daleko převážet nebo přenášet, aniž by se nezakalila, doporučuje nejen drážďanský dvorní lékař Phillip Pollak, nýbrž je šikoro daleko proslulá svými blahodárnými účinky.

## **Království české, topograficko-statisticky Johann Gottfried Sommer (rok 1833)**

Vesnice s 80 domy a 571 obyvateli je dělena na Horní a Dolní Šejnov. Od roku 1813, kdy byl při bitvě u Chlumce požárem zničen úřední dům v Soběchlebech, je sídlem vrchnostenského hospodářského úřadu. Na dvoře kláštera se nachází mariánská studánka, jejíž voda se vyznačuje osvěžující čerstvostí. Do obvodu farnosti patří kromě Šejnova / Bohosudova také Terezínské pole / Theresienfeld, Maršov / Marschen a Soběchleby. Západně od vesnice leží lom na vápenec.



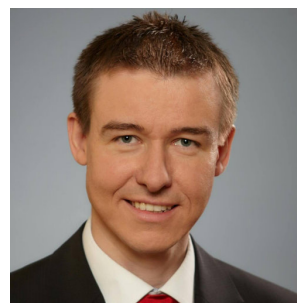
## **Karel Prošek (4. 5. 1979) - Autor der Buchübersetzung**

Ich stamme aus einer deutsch-tschechischen Familie. Für Geschichte interessiere ich mich von klein auf. Meine Aufmerksamkeit widme ich vor allem der regionalen Geschichte, von der die Kinder im Schulunterricht fast nichts erfahren. Mit dem Sammeln alter Texte und deren Übersetzung versuche ich, diese große Lücke ein bisschen zu füllen.

Als ich 6 war, sind wir aus Karbitz nach Mariaschein umgezogen, weil Karbitz abgerissen werden sollte. Ich habe mich in Mariaschein für seine herrliche Lage zwischen dem Mittelgebirge und Erzgebirge, seine Baudenkmäler und das nicht beschreibbare Wunder des Ortes verliebt. Stark beeinflusst hat mich meine deutsche Uroma Anna Berta Schindler. Besuche bei ihr waren wie Rückkehr in alte gute Zeiten der österreichischen Monarchie. Für sie wollte ich gut Deutsch lernen. Ich wollte auch die alten deutschen Bücher verstehen, die wir zu Hause hatten. Meine Bücher sind beeinflusst von Gefühlen des Zugrundegehens, Niedergangs und der Zerstörung im Sudetenland als Folge der Vertreibung und der kommunistischen Herrschaft.

Das Unrecht zwischen Tschechen und ihren Deutschen im 20. Jahrhunderts kenne ich von beiden Seiten und bin der Meinung, dass sich beide Seiten schuldig gemacht haben und beide Seiten nicht imstande waren, Kompromisslösungen zu erreichen. Ich bin gläubig. Weder das Glauben noch das Leben sind jedoch etwas „Fertiges“. Es ist ein Weg, eine Anstrengung, ewige Suche, Fragen, Zweifeln.

Das vorliegende Buch ist mein viertes Buch (1. Chronik der Stadt Karbitz, 2. Kirchengeschichte von Karbitz, 3. Bergstadt Graupen in alten Quellen). Die Bücher sind immer in beiden landessprachen des Königreichs Böhmen verfasst, also in Tschechisch und Deutsch. Meine Bücher sind ein bescheidener Beitrag zum Erhalt der Kultur der Böhmendutschen, die durch die Vertreibung liquidiert wurde. Sie können auch als Lehrbücher für Deutschunterricht dienen.



## **Karel Prošek (4. 5. 1979) - autor textů a překladu knihy**

Pocházím z česko-německé rodiny. O historii se zajímám od malička. Svou pozornost věnuji hlavně regionální historii, o které se děti v rámci výuky ve školách nedozví téměř nic. Svým sbíráním starých textů a jejich překládáním se snažím tuto obrovskou mezeru částečně zaplnit.

Když mi bylo 6 let, přestěhovali jsme se z Chabařovic do Bohosudova, neboť město Chabařovice mělo být zbořeno. Bohosudov jsem si zamiloval pro jeho nádhernou polohu mezi Středohořím a Krušnými horami, nádherné památky a nepopsatelné kouzlo starobylého místa.

Hodně mě ovlivnila má německá prababička Anna Berta Schindler. Návštěvy u ní byly návratem do starých dobrých časů rakouské monarchie. Pro ni jsem se chtěl naučit dobře německy. Mé knihy jsou ovlivněny silnými pocity zmaru, úpadku a ničení v Sudetech jako následku odsunu českých Němců a komunistické vlády.

Bezpráví mezi Čechy a jejich Němci ve 20. století znám z obou stran, a proto jsem názoru, že obě strany se provinily a obě strany nebyly schopny najít spolu kompromisní řešení. Jsem katolík a věřím. Víra ani život však nejsou nic „hotového“. Je to cesta, snažení, věčné hledání, ptaní se, pochybování. To dělám i při svém psaní.

Předkládaná kniha je mou čtvrtou knihou (1. Kronika města Chabařovice, 2. Církevní dějiny Chabařovic, 3. Horní město Krupka ve starých pramenech). Knihy jsou edicí starých textů s doslovným překladem do češtiny. Nic nevynechávám, nic nepřidávám, nic neměním, nic nezjednodušuji. Podávám vždy skutečnosti tak, jak je viděli autoři minulých staletí. Knihy vydávám vždy v obou zemských jazycích Království českého, tedy češtině a němčině. Mé knihy jsou skromným příspěvkem k zachování kultury českých Němců. Mohou posloužit také jako učebnice němčiny.



## **Josef Bilohlávek (11. 11. 1974) - Maler aus Mariaschein**

Josef Bilohlávek hat anlässlich des baldigen sechshundertjährigen Jubiläums von Scheune / Mariaschein eine außerordentliche Sammlung von symbolischen 12 Ölbildern von Kirchenbauten aus Mariaschein, Graupen und näherer Umgebung geschaffen. Die ganze Zusammenstellung der Bilder ist ein tief durchdachtes Konzept und Ergebnis von vielen hunderten Stunden Arbeit. Die Bilder zeigen angesichts der Thematik auch den Glauben und Demut des Autors. Die Bilder werden der Öffentlichkeit am 7. und 8. September 2019 und dann den ganzen darauffolgenden Monat in der Basilika der Schmerzhaften Mutter Gottes in Mariaschein vorgestellt. Interessenten werden die Möglichkeit haben, ein Kalender für das Jahr 2020 zu kaufen, in dem alle erwähnten Ölbildern von einem professionellen Fotografen gezeigt werden.

Für die Zwecke und Illustration dieses Buches hat Josef Bilohlávek weiterhin eine Sammlung von 12 Federzeichnungen geschaffen.

Und nun schon zur näheren Vorstellung des Autors. Mitte der 90er-Jahre hat Josef Bilohlávek angefangen, die Landschaft und deren Stimmung kunstvoll zu erfassen. Mit geistlicher und technischer Verarbeitung seiner Werke harmoniert der Autor insbesondere mit Malereien holländischer und italienischer Meister vom Ende des 17. Jahrhunderts. Die Stimmung, die auf uns aus seinen Bildern atmet sowie auch die von ihm ausgewählten Motive und Lichtwände harmonieren gefühlmäßig und ausdrucksfähig mit dem nordböhmischen Landschaftsmaler des 19. Jahrhunderts Ernst Gustav Doerell, der Schüler eines bedeutenden Romantikers Max Haushoffer. Doerell, der die Verwandlung der nordböhmischen Landschaft auf industrielles Herz Böhmens erfasst hat, ist einer von Bilohlávek's Vorbildern.





## **Josef Bilohlávek (11. 11. 1974) - malíř z Bohosudova**

Josef Bilohlávek vytvořil u příležitosti blížícího se šestistého výročí Šejnova / Bohosudova unikátní soubor symbolických 12-ti olejomalb církevních památek Bohosudova, Krupky a blízkého okolí. Celý soubor maleb je hluboce promyšleným konceptem a výsledkem mnoha stovek hodin práce. Obrazy vzhledem ke své tématice zachycují také víru a pokoru svého autora. Celý soubor obrazů bude veřejnosti představen dne 7. a 8. září 2019 a pak po celý další měsíc v bazilice Panny Marie Bolestné v Šejnově / Bohosudově. Zájemci si budou moci koupit kalendář na rok 2020, kde budou všechny zmíněné olejomalby zachyceny profesionálním fotografem.

Pro účely a ilustraci této knihy vytvořil Josef Bilohlávek dále ještě soubor 12 perokreseb se stejnou tematikou.

A nyní už bližší představení autora. Snaze výtvarně zachytit prostředí i náladu krajiny, která ho obklopuje, se začal Josef Bilohlávek věnovat v období první poloviny devadesátých let. Povahově i technickým zpracováním svého díla autor souzní především s malbou holandských a italských mistrů konce 17. století. Nálada, která na nás z jeho obrazů dýchá, jakožto i jím vybírané motivy a volby světelných scén jsou pocitově a výrazem blízké s krajinářem severních Čech 19. století Ernstem Gustavem Doerellem, žákem významného romantika Maxe Haushoffera. Doerell, zachycující proměnu severočeské krajiny v bouřlivém rozvoji poklidné krajiny na průmyslové srdce Čech, je jedním z Bilohlávkových oblíbených vzorů.

Josef Bilohlávek widmet sich vor allem der Landschaft von Erzgebirge und Böhmischem Mittelgebirge, wobei man sein Werk der Strömung der böhmischen Spätromantischen Landschaftsmalerei zuordnen könnte. Stil der Bilder, Technik und Motive der von ihm bisher gemalten Bilder drehen sich vor allem darum, Orte in der Landschaft zu erfassen, die ihn umgeben, und die Stimmung, die aus der Landschaft ausstrahlt. Einige Bilder zeigen die introvertierte Seele des Autors. Eines der häufigen Motive ist das Spiel von Licht und Schatten in der Landschaft, die für den Autoren ein reicher Inspirationsbrunnen ist. Er nutzt dieses nicht ausschöpfbares Angebot.

Die Landschaftsmalerei ist die Hauptstoßrichtung der Tätigkeit des Autors, weil er sich der Schönheit der Natur, Poesie von Formen und deren gegenseitiger Beziehungen bewusst ist. Die erwähnten Landschaftsmotive sind aber nicht das einzige Thema des Autors. Er widmet sich auch figuralen Motiven. Dabei versucht er, nicht nur die Realität zu erfassen, sondern bemüht sich mittels des Licht- und Schattenspiels die Gefühle auszudrücken, die das Thema beim Zuschauer hinterlassen soll.

Während seiner Schöpfungszeit hatte er bisher keinen Grund, den angetretenen Weg irgendwie zu korrigieren. Er ist weder den Veränderungen in der Handschrift noch der künstlerischen Meinung zugeneigt. Josef Bilohlávek dokumentiert nicht nur, sondern er ist auch ein Entdecker. Er ist ein stiller Beobachter der Landschaft, durch die die Menschen laufen dürfen und er zeigt ihnen, was sie eventuell übersehen könnten. Josef Bilohlávek wurde im Jahre 1974 in Graupen bei Teplitz in Böhmen geboren. Zurecht kann er als Patriot der Stadt und seiner Umgebung angesehen werden. Die Sorgfalt und Demut, mit der er die schwierige Aufgabe in Angriff genommen hat, die vorliegenden Bilder in deren ganzen Breite zu malen, ist bewundernswert. Durch seinen Elan und den scheinbar nicht ausschöpfbare Energiebrunnen, mit dem er ein breites Spektrum von Aktivitäten schafft sowie das Interesse für eine Vielzahl von nicht nur kulturellen Bereichen, macht aus ihm einen wirklichen Renaissancemenschen. Die Zusammenarbeit mit ihm und gemeinsame Ausstellungen waren für mich immer eine große Ehre.

Kryštof, Fotograf mit historischen Techniken



Josef Bilohlávek svým osobitým zpracováním námětů vychází především z krajiny Krušných hor a Českého Středohoří, kde by se dalo jeho dílo zařadit do proudu českého pozdně romantického krajinářství. Styl obrazů, technika a náměty doposud jím namalovaných obrazů se téměř všechny točí především kolem snahy zachytit místa v krajině, která ho obklopují a náladu, která z nich vychází. Některé obrazy dávají lehounce nahlédnout do introvertní duše autora. Jedním z častých motivů je hra světla a stínu v krajině, která je bohatou studnicí inspirace pro autora. Ten využívá této nabídky v nekonečně nevyčerpatelných motivech.

Krajinná tvorba je základní cesta, kterou se autor při své práci ubírá, protože si uvědomuje krásu přírody a mohutnost hmot, poezii tvarů a jejich vzájemných vztahů. Zmíněné motivy krajiny ale nejsou jediným tématem autora, dokazují to i díla ryze figurálního zaměření. V těch se snaží zachytit nejen reálnou podobu scény, ale má snahu vyjádřit pomocí hry světla a stínů pocit, který téma v divákovi zanechává.

V období své tvorby zatím neměl důvod nastoupenou cestu nijak korigovat, sám není nakloněn přílišným změnám rukopisu, ani výtvarného názoru. Josef Bilohlávek není dokumentátor, ani objevitel. Je tichým pozorovatelem krajiny, kterou je lidem dáno procházet a on jim ukazuje, co by třeba mohli přehlédnout. Josef Bilohlávek se narodil v roce 1974 v Krupce u Teplic v Čechách. Právem jej můžeme nazvat patriotem města a jeho okolí. Péče a pokora, s jakou se zhostil nelehkého úkolu namalovat předkládaný soubor obrazů v celé jeho šíři je obdivuhodná. Svým elánem a zdánlivě nevyčerpatelnou studnicí energie, se kterou zvládá široký záběr činností a zájem o mnoho nejen kulturních oborů z něj dělá skutečně renezančního člověka. Bylo pro mne vždy velkou ctí s ním tvořit a vystavovat.

Kryštof, fotograf historickými technikami

## **Autoren einzelner Buchkapitel**

### **Josephus Knell (3.11.1862 in Wien - ?)**

Mitglied der Gesellschaft Jesu. Er hat sich am 14. September 1893 in die Gesellschaft angemeldet und wurde am 2. Februar 1894 angenommen. Soviel Angaben aus dem Katalog der österreich-ungarischen Provinz der Gesellschaft Jesu aus dem Jahre 1900. Im Knabenseminar zu Mariaschein lehrte er Geschichte und Geografie.

Die Gesellschaft Jesus ist eines der größten und bedeutendsten Orden der römisch-katholischen Kirche. Er wurde in 1534 durch Ignaz Loyla gegründet. In heutiger Zeit zählt der Orden etwa 20.000 Mitglieder. Die Tätigkeit des Ordens richtet sich von Anfang an auf pastorale Tätigkeit, Missionen, auf die Bereiche Wissenschaft und Bildung. Die Jesuitenschulen gehören von Anfang an zu der Elite des katholischen Schulwesens. Zu den bekannten Mitgliedern zählten die Historiker Bohuslav Balbin, Josef Dobrowsky, Franz Pubitschka.

### **Hermann Hallwich (1838 - 1913)**

Geboren am 9. Mai 1838 in Teplitz, gestorben am 11. April 1913 in Wien. Er war österreichischer und böhmischer Historiker, Volkswirt und Politiker deutscher Nationalität. In der 2. Hälfte des 19. Jh. Abgeordneter des Böhmisches Landtages und des Reichstages. Er studierte Gymnasium in Komotau, anschließend Geschichte und Germanistik an der Karl-Ferdinands-Universität in Prag.

Er ist Ehrenbürger von Teplitz-Schönau, Graupen, Dux usw. Er hat Graupen sehr gemocht. Das in 1868 erschienene Buch Geschichte der Bergstadt Graupen war sein erstes Buch. Es folgte Geschichte von Reichenberg und in 1886 Geschichte von Töplitz. Seine Bücher sind bis heute hinsichtlich des Umfangs und Inhalts unübertroffen. Im Jahre 1890 beteiligte er sich an der Verhandlung des tschechisch-deutschen Ausgleichs. Er hatte große Verdienste für den Ausbau des Schienennetzes und des Fachschulsystems in Nordböhmen. Es ist eine große Schande, dass er in Vergessenheit geraten ist, nur weil er ein Böhmendechter war. Für Graupen hat er größere Bedeutung als Komensky, Nemcova, Neruda oder sogar Zizka, die Graupen nie besucht haben, für Graupen nichts Gutes gemacht haben, aber hier ihre Straßen haben.

## **Autoři jednotlivých částí této knihy**

### **Josephus Knell (3.11.1862 ve Vídni - ?)**

Člen Tovaryšstva Ježíšova, do kterého se přihlásil 14. září 1893 (Ingressus) a byl přijat 2. února 1894 (Gradus). Tolik údaje v Katalogu provincie rakousko-uherské Společenství Ježíšova z roku 1900. V šejnovském chlapeckém semináři byl učitelem dějepisu a geografie (viz. publikace k 50. výročí semináře z roku 1901).

Tovaryšstvo Ježíšovo je jeden z největších a nejvýznamnějších řeholních řádů římskokatolické církve. Založen byl svatým Ignácem z Loyoly roku 1534. V současné době má řád přibližně dvacet tisíc členů. Činnost řádu se od počátku soustřeďuje zejména na pastorační a misijní činnost a na oblast vědy a vzdělávání. Jezuitské školy od počátku patří k elitě katolického školství. Známymi členy řádu v českých zemích byli například historikové Bohuslav Balbín, Josef Dobrovský a chomutovský Franz Pubitschka. Mají obrovské zásluhy o českou kulturu, i když málo kdo v Čechách ví, že to byli Jezuité.

### **Hermann Hallwich (1838 - 1913)**

Narodil se 9. května 1838 v Teplicích, zemřel 11. dubna 1913 ve Vídni. Byl to rakouský a český historik, národohospodář a politik německé národnosti. V 2. polovině 19. století poslanec Českého zemského sněmu a Říšské rady. Vystudoval gymnázium v Chomutově, následně dějiny a germanistiku na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze.

Je čestným občanem Teplic-Šanova, Krupky, Duchcova a jiných měst. Krupku měl velmi rád. Kniha *Dějiny horního města Krupky* vydaná v roce 1868 byla jeho první knihou. Následovala kniha o dějinách Liberce a v roce 1886 vydal dějiny Teplic. Tyto jeho knihy dodnes co do rozsahu a obsahu nebyly nikým překonány. V roce 1890 se podílel na vyjednávání o česko-německém smíru a byl jedním ze signatářů jeho výsledné podoby. Měl velké zásluhy o rozvoj železniční sítě a systému odborného školství v severních Čechách. Je velká ostuda, že je opomíjen jen proto, že to byl český Němec. Pro Krupku a náš kraj měl nesrovnatelně větší význam než Komenský, Němcová, Neruda nebo dokonce Žižka, kteří tu nikdy nebyli, nic pro Krupku dobrého neudělali, ale mají tu své ulice.

## **600 Jahre Scheune / Mariaschein im Jahre 1425 - 2025**

Im Jahre 1925 feierte Mariaschein / Scheune 500 Jahre seit der Gründung. Obwohl hier schon vor dem Jahr 1425 einige Scheunen Graupner Bürger standen, wird das erste Jahr der Existenz der Ortschaft Scheune ab 1425 gezählt. Es ist ein Jahr der „geistlichen“ Gründung von Scheune. Richtiger wäre aus meiner Sicht das Jahr 1426. Beide Jahre werden in Sagen über die Gründung von Scheune erwähnt.

Eine Sage verbindet die Gründung von Mariaschein mit der Verwüstung des Klosters in Schwaz durch Hussiten zwischen den Jahren 1421 - 1425. Die Nonnen sind in die Gegend des heutigen Mariascheins geflüchtet. Die letzte von ihnen, die überlebte, versteckte angeblich in der Linde eine kleine Statue der Mutter Gottes, deren spätere Findung verbunden mit einem Wunder den Grundstein für den späteren Wallfahrtsort legte.

Die zweite Sage verweist auf die Erschlagung von 300 deutschen Rittern aus der Lausitz und aus Sachsen nach der Schlacht bei Aussig a. d. Elbe im Jahre 1426 in der Gegend von Scheune / Mariaschein. Deren Witwen und Nachkommen besuchten den Ort des Blutbads und kamen zu den Gräbern ihrer Verwandten zurück. Auch hier Ähnlichkeit mit um ihren Sohn trauernden Maria. Anschließend haben sie dort eine Kapelle gebaut.

Meiner Meinung nach sind beide Sagen im Kern richtig. Der Name der Basilika der Schmerzhafte Mutter Gottes verweist nämlich auf die Wiedergutmachung der Sünden für die hussitische Verwüstung. In den böhmischen Ländern wurde spätestens ab dem 15. Jahrhundert die Feier der Schmerzhafte Mutter Gottes für die Wiedergutmachung des durch die Hussiten verursachten Kirchenraubes gefeiert.

Im Jahre 1925 wurde das 500-jährige Jubiläum unter anderem mit dem „Internationalen Marianischen Kongress“ gefeiert. Vor dem Jubiläum erhob am 6. Juni 1924 auf Antrag des damaligen Rektors der Jesuitenresidenz und des Leitmeritzer Bischofs der Papst Pius XI. die Mariascheiner Kirche auf Basilika minor.

## **600 let výročí Šejnova / Bohosudova v roce 1425 - 2025**

V roce 1925 oslavoval Mariaschein / Bohosudov 500 let od svého vzniku. Přesto, že tu asi už před rokem 1425 stály nějaké stodoly krupských občanů, počítá se první rok existence osady Scheune / Šejnov právě od roku 1425. Je to rok „duchovního“ založení Šejnova. Správnější by byl z mého pohledu možná rok 1426. Oba dva roky jsou totiž zmiňovány v pověstech o založení Šejnova / Bohosudova.

Jedna pověst spojuje založení Bohosudova s vypleněním kláštera ve Světci husity někdy mezi lety 1421-1425, kdy jeptišky utekly do míst dnešního Bohosudova. Poslední z nich, která přežila, prý ukryla v lípě sošku Panny Marie, jejíž pozdější nalezení chudou děvečkou spojené se zázrakem položilo základ poutního místa.

Druhá pověst odkazuje na pobití 300 významných německých rytířů z Lužice a Saska husity po bitvě u Ústí nad Labem v roce 1426 v místech dnešního Šejnova / Bohosudova. Jejich vdovy a potomci se na místo krveprolití a k hrobům svých blízkých vraceli a modlili se. I zde podobnost s Marií truchlící nad svým synem. Následně na místě vystavěli kapličku.

Podle mého názoru jsou obě pověsti v jádru pravdivé. Krveprolití a plenění husitských válek položilo základ poutního místa, které se stalo protikladem všeho toho zlého. Název baziliky Panny Marie Sedmibolestné totiž odkazuje na odčinění hříchů za řádění husitů. V českých zemích byl nejpozději od 15. století slaven svátek Panny Marie Sedmibolestné na odčinění svatokrádeží spáchaných husity.

V roce 1925 bylo pětisté výročí připomenuto mimo jiné „Mezinárodním mariánským kongresem / Internationaler Marianischer Kongress“. Před výročím také na žádost tehdejšího rektora jezuitské koleje a litoměřického biskupa povýšil papež Pius XI. dne 6. června 1924 bohosudovský kostel na baziliku minor.

Seit 1925 bis 1989 ist kein Buch über Mariaschein erschienen, das der Rede wert wäre. Nach der Wende sind einige Werke von Böhmenteutschen Michael Hoffmann und Peter Paul Reinert erschienen. Michael Hoffmann gab seinem Buch den Namen „Mariaschein - ein Wallfahrtsort im Dornröschenschlaf“. Unser Herr Pfarrer Philipp Irmer würde dem wohl widersprechen. Die Flamme des kirchlichen Lebens und der Gemeinschaft von Gläubigen überlebte beide Diktaturen. Die Flamme wurde unterdrückt aber nie ganz gelöscht.

Mit dem Jahr 2025 nähert sich das 600-jährige Jubiläum seit der Gründung Scheunes / Mariascheins. Heute ist der Ort ein Bestandteil eines Zusammenschlusses von früher unabhängigen Dörfern unter dem Namen Graupen. Vor dem Krieg gab es dazu Überlegungen unter dem Namen Groß-Graupen. Ich denke, dass trotz all dem Schlechten, was im 20. Jahrhundert passiert ist, es heute wieder Einiges zum Feiern gibt. Die Zeit der nazistischen und kommunistischen Vernichtung und Unfreiheit, die von 1938 bis 1989 dauerte, ist weg. Die Republik ist wieder ein Teil vom Westen, wohin es über ihre ganze Geschichte hingehörte. Die Baudenkmäler im Grenzgebiet werden wieder gerettet und renoviert. Oft auch mit Unterstützung von vertriebenen deutschen Landsleuten. Die Basilika der Schmerzhaften Mutter Gottes wurde am 01.07.2018 auf die Liste der nationalen Kulturdenkmäler eingetragen. Die ganze Bergregion des böhmisch-sächsischen Erzgebirges wurde am 06.07.2019 auf die UNESCO-Weltkulturerbe-Liste eingetragen.

Anlässlich des sich nähernden 600-jährigen Jubiläums von Mariaschein haben wir uns mit meinem Freund Josef Bilohlávek entschieden, etwas zu unternehmen. Außerdem dass wir beide Gläubig sind, sind wir hauptsächlich auch von der Herrlichkeit und magischer Energie von Kirchenbauten fasziniert, die uns hier vorherige Generationen hinterlassen haben. Da ich Geschichte mag und Josef ein ausgezeichneter Maler ist, ist relativ schnell die Entscheidung gefallen, dass wir ein Buch herausgeben, und Josef, der für mich Gustav Doerell der Neuzeit ist, wird eine einzigartige Zusammenstellung von Kirchenbauten der früheren Herrschaften Graupen, Geiersberg und Sobochleben schaffen.

Od roku 1925 do roku 1989 nevyšla žádná kniha o Bohosudově, která by stála za řeč. Po revoluci se objevila díla českých Němců Michaela Hoffmanna a Petra Paula Reinerta. Michael Hoffmann dal své knížce název „Mariaschein - ein Wallfahrtsort im Dornröschenschlaf / Bohosudov - poutní místo spící jako šípková Růženka“. Náš pan farář Philipp Irmer by mu asi nedal za pravdu. Ten plamínek církevního života a společenství věřících totiž přežíval i v dobách obou diktatur. Byl sice dušen, ale nikdy zcela nezhasnul.

S rokem 2025 se nám blíží 600 let výročí od založení Bohosudova, který je dnes součástí slepence mnoha dřívějších vesniček pod souhrnným názvem Krupka. Před válkou o tom stejném uvažovali pod názvem Velká Krupka. Myslím, že přes to všechno zlé, co se stalo ve 20. století, je nyní opět co slavit. Doba nacistické a komunistické devastace a nesvobody, která trvala od roku 1938 do roku 1989, je pryč. Republika je opět součástí západu, kam po celé své dějiny vždy patřila. Historické památky v pohraničí se opět zachraňují a obnovují. Často také s přispěním vyhnaných německých krajanů. Bazilika Panny Marie Bolestné v Šejnově / Bohosudově se 1.7.2018 dostala na seznam národních kulturních památek. Celá hornická krajina česko-saského Krušnohoří byla dne 6.7.2019 zapsána na seznam UNESCO.

U příležitosti blížícího se výročí 600 let Bohosudova jsme se rozhodli s mým přítelem Josefem Bilohlávkem něco podniknout. Kromě toho, že jsme oba věřící, jsme hlavně také fascinováni nádherou a magickou energií církevních památek, které nám tu předešlé generace zanechaly. Jelikož já miluji historii a Josef je výborný malíř, padlo vcelku rychle rozhodnutí, že vydáme knihu, a Josef, který je pro mě novodobým Gustavem Doerellem, vytvoří unikátní soubor obrazů církevních staveb z dřívějších panství Krupka, Kyšperk a Soběchleby.

Das Buch ist eine Übersetzung von alten deutschen Quellen, die ich im Rahmen der historischen Objektivität verschiedene Blickwinkel bieten. Der Blick vom gläubigen Katholiken und Jesuiten Josef Knell wird ergänzt durch historische Analyse eines der bedeutendsten böhmendeutschen Historiker der böhmischen Länder verkörpert durch den Politiker, Sammler und Dichter mit Sympathien für Protestanten Hermann Hallwich.

Ich bin katholisch und einige Kommentare über Jesuiten von Hallwich gefallen mir nicht und ich betrachte sie als überzogen bzw. aus dem Kontext der Zeit gerissen. Trotzdem habe ich aus dem Grund der Suche historischer Wahrheit nichts davon herausgelassen. Die Wahrheit muss man nämlich suchen, denn weder das Leben noch die Geschichte ist schwarzweiß. Ich so wie unser bisher bester Präsident glaube, dass „die Wahrheit schließlich siegt über Lügen und Haß.“ Möge uns der Herr Gott dabei helfen.

Wenn wir im Jahre 2025 die 600 Jahre Scheune bzw. Mariaschein feiern werden, sollte es eine Feier voller Toleranz, Versöhnung, Bewusstseins für die Vergangenheit und Blickes in die Zukunft sein. Eine Feier, die neben den Karussells und Verkaufsständen auch eine geistliche Dimension und Nachdenken über die vergangenen 600 Jahre bieten wird.



Kniha je překladem starých německých pramenů, které v rámci historické objektivnosti nabízí různé pohledy. Pohled věřícího katolíka a jezuita Josefa Knella doplňuje historická analýza jednoho z nejvýznamnějších německých historiků českých zemí, kterým byl politik, sběratel a básník se sympatiemi pro protestanty Hermann Hallwich.

Jsem katolík a některé komentáře o jezuitěch od Hallwicha se mi nelíbí a považuji je za přehnané nebo částečně vytržené z kontextu doby. Přesto jsem z důvodu historické pravdy nic z toho nevynechal. Pravdu je totiž třeba hledat, neboť život ani dějiny nejsou černobílé. Já stejně jako náš zatím nejlepší prezident věřím, že „pravda nakonec zvítězí nad lží a nenávistí“. K tomu ať nám pomáhá Bůh.

Až budeme v roce 2025 slavit 600 let Bohosudova, měla by to být oslava plná tolerantnosti, smíření, uvědomění si minulosti a pohledu do budoucnosti. Oslava, která kromě kolotočů a stánků nabídne také duchovní rozměr a zamyšlení nad uplynulými šesti sty lety.

## **Papst Franziskus - Botschaft**

„Wie viele Mächte haben im Laufe der Geschichte versucht - und versuchen - die Kirche sowohl von außen als auch von innen zu zerstören. Aber alle werden zerstört und die Kirche bleibt am Leben und wird Früchte tragen. Sie bleibt unerklärlich fest, damit sie - wie der heilige Paulus sagt - rufen kann: „Ihm sei der Ruhm auf alle Zeiten!“ (2 Tim 4, 18). Alles vergeht, der Gott dauert fort. In der Tat, Königreiche, Nationen, Kulturen, Ideologien und Mächte sind vergänglich. Aber die auf Christus aufgestellte Kirche bleibt trotz den vielen Stürmen und vielen unseren Sünden treu dem Glaubensschatz im Dienst, weil die Kirche gehört nicht den Päpsten, Bischöfen oder Priestern und auch nicht den Gläubigern, sondern einzig und allein dem Christus. Allein nur der, der in Christus lebt, gründet und verteidigt die Kirche mit Heiligtum des Lebens nach dem Vorbild von Peter und Paul.“

### **ZUR WIEDERHOLUNG - ZEHN GEBOTE**

- I. Du sollst keine anderen Götter neben mir haben.
- II. Du sollst den Namen Gottes nicht verunehren.
- III. Du sollst den Tag des Herrn heiligen.
- IV. Du sollst Vater und Mutter ehren.
- V. Du sollst nicht töten.
- VI. Du sollst nicht ehebrechen.
- VII. Du sollst nicht stehlen.
- VIII. Du sollst nicht falsch gegen deinen Nächsten aussagen.
- IX. Du sollst nicht begehren deines Nächsten Frau.
- X. Du sollst nicht begehren deines Nächsten Gut.

### **Einige Zitate aus der Bibel zum Nachdenken**

- „Wer nicht liebhat, der kennt Gott nicht, denn Gott ist Liebe.“  
(Johannes 4:7)
  - „Ich bin die Auferstehung und das Leben. Wer an mich glaubt, der wird leben, ob er gleich stirbt; und wer da lebet und glaubet an mich, der wird nimmermehr sterben.“, sagt Christus.  
(Johannes 11, 1-45)
- „Richtet nicht, dann werdet auch ihr nicht gerichtet werden. Verurteilt nicht, dann werdet auch ihr nicht verurteilt werden. Erlasst einander die Schuld, dann wird auch euch die Schuld erlassen werden.“ (Lukas 6,37)

## **Papež František - poselství**

„Kolik jen mocností se v průběhu dějin snažilo – a snaží – zničit církve jak zvnějšku, tak zvnitřku, ale všechny budou zničeny a církev zůstane naživu a bude přinášet plody, zůstane nevysvětlitelně pevnou, aby - jak říká svatý Pavel - mohla provolávat: „Jemu buď sláva na věčné věky!“ (2 Timoteus 4,18). Všechno pomíjí, Bůh trvá. Vskutku, pominula království, pominuly národy, kultury, ideologie a mocnosti, avšak církev založená na Kristu navzdory tolika bouřím a mnoha našim hříchům zůstává věrna pokladu víry ve službě, protože církev není papežů, biskupů, kněží a ani věřících, nýbrž je jediné Kristova. Jedině ten, kdo žije v Kristu, zakládá a hájí církev svatostí života podle Petrova a Pavlova příkladu.“

### **PRO PŘIPOMENUTÍ - DESATERO BOŽÍCH PŘIKÁZÁNÍ**

- I. V jednoho Boha věřiti budeš.
- II. Nevezmeš jména Božího nadarmo.
- III. Pomni, abys den sváteční světil.
- IV. Cti otce svého i matku svou, abys byl dlouho živ a bylo ti dobře na zemi.
- V. Nezabiješ.
- VI. Nesesmilníš.
- VII. Nepokradeš.
- VIII. Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.
- IX. Nepožádáš manželky bližního svého.
- X. Nepožádáš statku bližního svého.

### **Několik citátů z Bible k zamyšlení**

- „Kdo nemiluje, nepoznal Boha, protože Bůh je láska.“  
(Jan 4, 7-12)
- „Já jsem vzkříšení a život. Kdo věří ve mne, i kdyby umřel, bude žít a neumře navěky“, praví Kristus.  
(Jan 11, 1-45)
- „Nesud'te, a nebudete souzeni; nezavrhuje, a nebudete zavrženi; odpouštějte, a bude vám odpuštěno.“  
(Lukáš 6, 37)

# **Marienfeste im September**

## **8. September – Fest Mariä Geburt**

Obwohl im Evangelium der Geburtstag nicht angegeben ist, ist Mariä Geburt einer der ältesten Marienfeste und wird seit alters am 8. September gefeiert. An dem Tag wurde auch die Kirche auf dem Platz geweiht, wo nach der Tradition die Jungfrau Maria zur Welt gekommen ist. Sie wurde auch der heiligen Anna, also ihrer Mutter, gewidmet.

## **12. September – Mariä Namen**

Der Name der Jungfrau Maria wird von vielen Mädchen und Frauen zu allen Zeiten getragen und ist immer noch modern. Dieser Name ist immer noch in den Sprachen aller Nationen zu hören, in schönen Volksliedern und in Musikkompositionen der wichtigsten Komponisten. An vielen Orten wird an diesem Tag eine Wallfahrt gefeiert.

## **15. September – Gedächtnis der Schmerzen Mariens**

Dieser Feiertag erinnert an die Schmerzen und Leiden, die die Muttergottes Maria in ihrem Leben durchmachen musste. Dieses Fest ist der Tag der Meditation über die Schmerzen und die Liebe der Jungfrau Maria und ihren Beitrag zum Opfer Christi, Bitten für ihre Fürsprache und für die Vergebung von Beleidigungen seitens einiger Menschen. Für die Tschechen ist dieser Feiertag von besonderer Bedeutung. In gewisser Weise gaben die Tschechen ihn der Welt, wenn auch nicht auf eine Weise, auf die sie stolz sein könnten. Obwohl es Erwähnungen über die sieben Schmerzen der Jungfrau Maria und ihre Verehrung bereits im 12. Jahrhundert gab, wurde sie erst im 15. Jahrhundert allgemein bekannt. Dieses Andenken wurde unter anderem als Wiedergutmachung und Bitte um Vergebung für die gottlosen Verbrechen und Kirchenraub, die von den Hussiten begangen wurden. Es ist eine interessante Erinnerung daran, dass Gott das Böse sogar dazu bringen kann, dem Guten zu dienen.

# Mariánské svátky v září

## 8. září – svátek Narození Panny Marie

Přestože není v evangeliu uveden den narození, je Narození Panny Marie jedním z nejstarších mariánských svátků slavených odedávna 8. září. V ten den byl také posvěcen chrám na místě, na kterém se dle tradice narodila Panna Maria. Byl zasvěcen též sv. Anně, její matce.

## 12. září – památka Jména Panny Marie

Jméno Panny Marie nosí mnoho dívek a žen v každé době, je neustále moderní. Toto jméno zaznívá stále v jazycích všech národů, v krásných lidových písních i ve vrcholných skladbách nejvýznamnějších hudebních skladatelů. Na mnoha místech se v tento den slaví poutní slavnost.

## 15. září – památka Panny Marie Bolestné

Tento svátek připomíná bolesti a utrpení, kterými musela Panna Maria za svého života projít. Tento svátek je den rozjímání nad bolestí a láskou Panny Marie a jejím podílu na Kristově oběti, proseb o její přímluvu a proseb za odpuštění urážek, již se jí od lidí dostává.

Pro Čechy má tento svátek specifický význam. Češi ho v jistém smyslu dali světu, byť tedy ne způsobem, na který by mohli být zrovna hrdí. Přestože zmínky o Panně Marii (Sedmi)bolestné a účtě k ní jsou známy už ve 12. století, ve všeobecnou známost se dostala až v 15. století, kdy držení této památky bylo mimo jiné chápáno jako odčinění a prosba za odpuštění bezbožného řádění a svatokrádeží, které páchaly bandy husitů. Je to zajímavá připomínka, že Bůh dokáže i Zlo přinutit, aby nakonec posloužilo Dobru.

Die Bezeichnung Sieben Schmerzen Mariens verweist auf die in der Bibel erwähnten schmerzhaften Ereignisse im Leben der Jungfrau Maria (7 Kapellen in Mariaschein):

- 1) Die Prophezeiung von Simenon im Tempel, als er am 40. Tag nach der Geburt dem Jesus die schwere Zukunft des Sohnes Gottes voraussagte.
- 2) Flucht nach Ägypten vor Herodes, der aus Furcht vor dem neuen König alle Jungen unter zwei Jahren in Bethlehem und Umgebung ermordete.
- 3) Verlust eines zwölfjährigen Jesus im Tempel zu Ostern.
- 4) Jesus auf dem Kreuzweg begegnen, wenn er gefangen genommen und verurteilt wurde.
- 5) Kreuzigung und Tod Jesu.
- 6) Jesus Körper wurde vom Kreuz genommen und sie hielt ihn in ihren Armen (Hauptmotiv von Mariaschein).
- 7) Jesus wird ins Grab gelegt.

Durch ihr Leiden wirkte Maria in der Erlösungsarbeit des Sohnes mit und die Gläubigen verehren sie als Mutter voller Schmerzen. Die Messtexte des Festes der Schmerzhaften Mutter Gottes drücken den Glauben aus, dass "sie auch jetzt noch für uns betet und sich mit mütterlicher Liebe um die Brüder und Schwestern ihres Sohnes kümmert".

## **Marianische Wallfahrtsorte**

Die so genannten marianischen Erscheinungen sind immer noch ein neuer Anstoß, Maria an besonderen Orten zu verehren. Der bekannteste davon ist in französischen Lourdes, wo ein Mädchen Namens Bernadette in 1858 Maria sah. Noch bedeutender war Fatima in Portugal, wo sie 1917 von drei Bauernkindern gesehen wurde. Das jugoslawische Medjugorje wurde in den achtziger Jahren des 20. Jahrhunderts zu einem beliebten Ort der Marienerscheinung. Die Kirche hat solche Erscheinungen immer sehr sorgfältig beurteilt. Oft hat sie gegen den Missbrauch der vermeintlichen Erscheinungen der Muttergottes gehandelt. Nur dort, wo sich der Geist des Gebetes, der Umkehr und des Glaubens herausstellt, kann die Vermutung außergewöhnlicher Ereignisse überhaupt Sinn machen. Dies muss jedoch durch Ereignisse bestätigt werden, für die es keine offensichtlichen Erklärungen gibt. Wir nennen es ein Wunder.

Slovo Sedmibolestná odkazuje na sedm v Bibli zmíněných bolestných událostí ze života Panny Marie (7 kaplí v Bohosudově):

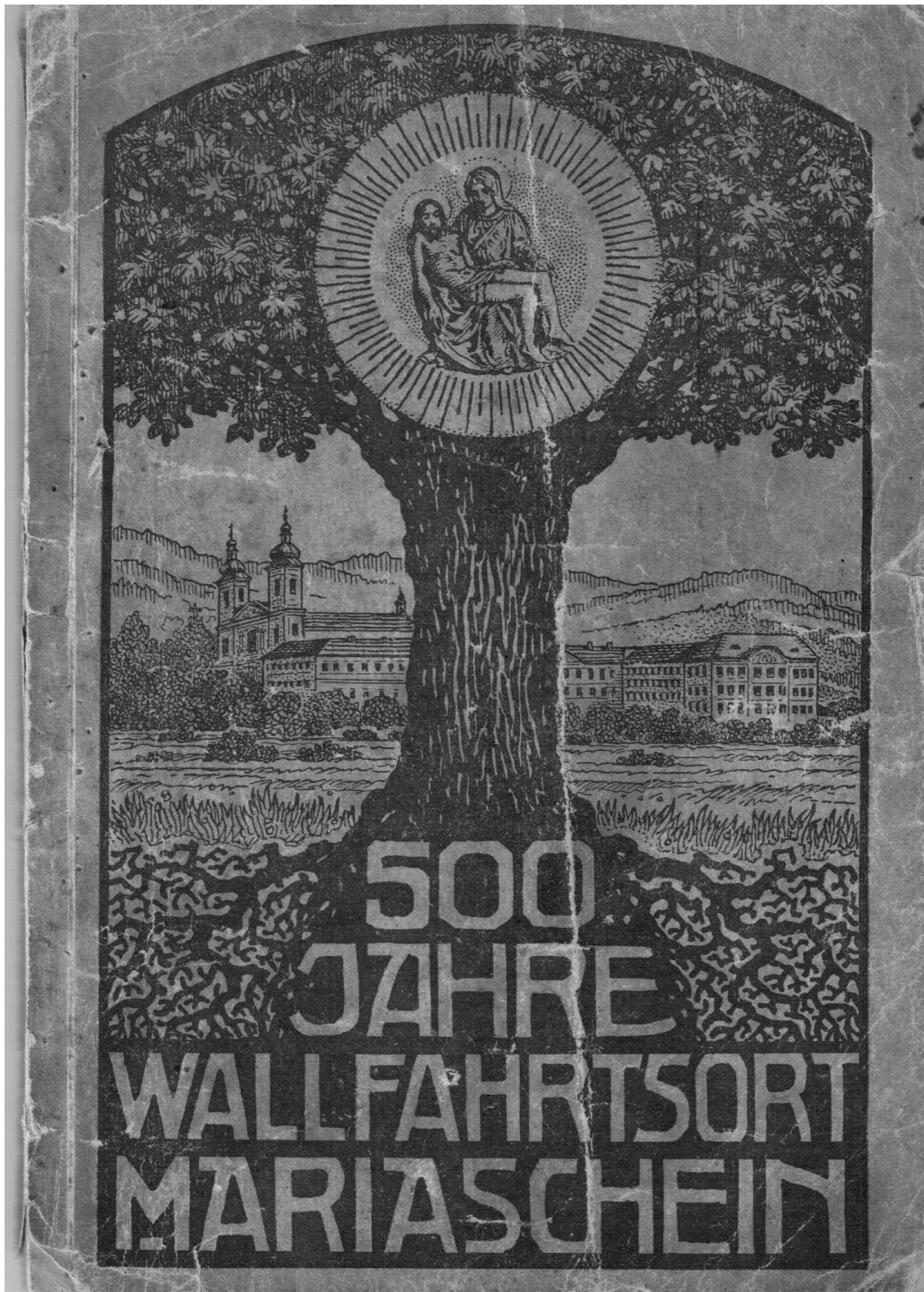
- 1) Proroctví Simenona v chrámu, kdy 40. den po narození předpověděl Ježíšovi těžkou budoucnost Božího Syna.
- 2) Útěk do Egypta před Herodem, který dal ve strachu před novým králem vyvraždit v Betlémě a okolí všechny chlapce mladší dvou let.
- 3) Ztráta dvanáctiletého Ježíše v chrámu během velikonočních svátků.
- 4) Setkání s Ježíšem na křížové cestě, když ho zajali a odsoudili.
- 5) Ježíšovo ukřižování a smrt.
- 6) Sejmutí Ježíšova těla z kříže, kdy ho poté Maria držela v náručí (hlavní motiv v Bohosudově / Šejnově).
- 7) Ukládání Ježíše do hrobu.

Svým utrpením spolupracovala Marie na vykupitelském díle Syna a věřící ji uctívají jako matku plnou bolesti. Mešní texty ze svátku Panny Marie Sedmibolestné vyjadřují víru, že "ani teď nepřestává orodovat za nás a s mateřskou láskou se stará o bratry a sestry svého Syna".

## **Mariánská poutní místa**

Tzv. mariánská zjevení jsou stále znovu novým podnětem k uctívání Marie na zvláštních místech. Nejznámějším z nich jsou francouzské Lurdy, kde Marii viděla roku 1858 dívka Bernadette. Ještě významnější byla pozdější Fatima v Portugalsku, kde byla v roce 1917 viděna třemi selskými dětmi. V osmdesátých letech 20. století se pak vyhledávaným místem mariánského zjevení stalo jugoslávské Medjugorje.

Církev byla se svým posuzováním takových zjevení vždy velmi opatrná. Často postupovala proti zneužití domnělých zjevení matky Boží. Jen tam, kde se ukáže duch modlitby, pokání a víry, může mít domněnka mimořádného dění vůbec smysl. Toto mimořádné se však musí potvrdit událostmi, pro které nesporně neexistují žádná přirozená vysvětlení. Říkáme tomu zázrak.





**500  
let  
poutního místa  
Šejnov / Bohosudov**

500 Jahre  
**Marialschein**

Jubiläumsschrift von J. Knell S. J.



Herausgegeben vom Jubiläums-Komitee.

Selbstverlag.

Druk von Ambr. Opitz, Warnsdorf.

**500 let  
Mariaschein /  
Bohosudov**

**Jubilejní spis od J. Knella  
ze Společenství Ježíšova (S. J.)**

Vydáno jubilejním výborem

Vlastním nákladem

Tisk Ambr. Opitz, Varnsdorf

## Vorwort

Die waldigen Höhen des Erzgebirges verlieren sich nach Süden in freundliches Hügelland, auf dessen Höhen und Hängen frischgrüne Obstbäume wachsen. Zu seinen Füßen breitet sich stundenweit ebenes Land und an einen dieser Hügel angelehnt grüßt den Wanderer, der sich dem Erzgebirge nähert, schon von ferne die Wallfahrtskirche von Mariaschein.

Mariaschein - landauf, landab ist der Name bekannt; tausend und abertausend Pilger, die hier seit einem halben Jahrtausend Trost und Hilfe suchten und fanden, verkünden uns Gottes und der Gottesmutter Walten an dieser heiligen Stätte.

„500 Jahre Wallfahrtsort“ ist Grund genug, mit dankbarem Aufblick nach oben ein Jubiläum zu feiern. 1925 ist das Jubeljahr. Mit jeder Jubelfeier ist ein Rückblick auf die Vergangenheit verbunden. So ist es notwendig, dass auch wir bei unserer Jubelfeier mit den Augen des Geistes zurückschauen in die Vergangenheit von Mariaschein durch alle fünf Jahrhunderte hindurch hin in jene graue Vorzeit, wo unser Gnadenbild ein Gegenstand besonderer Verehrung zu werden begann.

Das ist der Zweck dieser Schrift. Sie soll den frommen Pilgern, die zum Heiligtum von Mariaschein wallen, erzäh-

## Předmluva

Lesnaté vrcholky Krušných hor se ztrácejí směrem na jih do přátelské pahorkatiny. Na jejich vrcholcích a svazích rostou svěže zelené ovocné stromy. Na úpatí těchto hor se rozkládá na míle rovná krajina. Přimknutý k jednomu z těchto vrcholků zdraví poutníka, který se blíží ke Krušným horám, již z dálky poutní kostel Šejnov / Bohosudov.

Mariaschein / Šejnov, to jméno je známé široko daleko. Tisíce a tisíce poutníků, kteří zde v minulém půltisíciletí hledali a našli útěchu a pomoc, nám zvěstují moc Boha otce a Matky Boží na tomto svatém místě.

„500 let poutního místa“ je dostatečný důvod, abychom toto jubileum oslavili pohledem k nebesům. Rok 1925 je radostný rok. S každým jubileem je však spojen také pohled do minulosti. Je nutné, abychom se také my okem ducha podívali na minulost Bohosudova / Šejnova skrze celých pět set let do toho dávnověku, kdy začal být mimořádně uctíván ten milosrdný obrázek.

To je účelem tohoto spisu. Má vyprávět zbožným poutníkům, kteří putují k bohosudovské svatyni, o lásce a úctě,

len von der Liebe und Verehrung, mit der unsere Vorfahren das Gnadenbild umgaben; sie soll von den Gnaden berichten, die durch die Fürsprache Mariens an dieser Stätte gespendet wurden; sie ist auch ein Stück Heimatgeschichte und gewährt einen Einblick in die wechselvollen Ereignisse eines halben Jahrtausends, deren Zeuge diese ehrwürdige Wallfahrtsstätte war.

jakou již naši předkové zahrnovali milosrdný obrázek. Má vyprávět o přízni, která na tomto místě byla poskytována na přímluvu Marie. Tato knížka je však také kouskem dějin naší vlasti a umožňuje pohled do proměnlivých událostí půlky tisíciletí, jejichž svědkem naše ctihodné poutní místo bylo.

# 1. Die Entstehung des Wallfahrtsortes nach der Legende.

Wie meist bei den alten Wallfahrtsorten, so ist auch bei Mariaschein der Ursprung in Dunkel gehüllt. Sinnige Legenden sind es aber, die uns dieses Dunkel aufzuhellen versuchen. Denn mögen diese Legenden auch zum großen Teile im Gemüt und in der Phantasie des Volkes ihren Ursprung haben, so wäre es dennoch verfehlt, wollte man sie als reine Erfindung hinstellen und sie als solche für die Geschichte mißachten. Sie bergen sicher einen geschichtlichen Kern in sich. Wir können deshalb unsere Geschichte beginnen mit der Frage: Was erzählt uns die Legende über Mariaschein?

Es war in den Tagen, da die wilden Hussitenstürme über Böhmen hinfegten. Damals stand in Schwaz, nahe bei Bilin, ein beinahe 200 Jahre altes Kloster. Hier lebten fromme Nonnen nach der Regel des hl. Augustin, die sogenannten „Chorfrauen vom Hl. Grabe“. Dieses Kloster überfielen die Hussiten, plünderten und zerstörten es. Einige von den Ordensfrauen wurden ermordet, die anderen retteten sich durch eilige Flucht ins nahe Erzgebirge. So kamen sie in die Gegend, wo heute die Kirche von Mariaschein steht. Als kostbaren Schatz trugen sie ein Bild der schmerzhaften Mutter Gottes mit sich. Schon in ihrem Kloster hatten sie ihm eine besondere Aufmerksamkeit und Verehrung entgegengebracht.



## 1. Vznik poutního místa podle legendy

Jak je tomu u poutních míst obvyklé, je také původ Šajnu / Šejnova / Bohosudova zahalen do tajemna. Existují však legendy, které se nám snaží tyto záhady objasnit. I když mají pověsti z velké části původ v mysli a fantazii lidí, bylo by přesto chybné, kdybychom je chtěli označit za čistý výmysl a zcela je přehlížet. Určitě v nich je totiž obsaženo historické jádro. Naše vyprávění proto můžeme začít otázkou: Co nám vypráví pověst o Šejnovu / Bohosudově?

Stalo se to ve dnech, kdy Čechami procházela divoká husitská bouře. Tehdy stál ve Světci (Schwaz) nedaleko Bíliny téměř 200 let starý klášter. Zde žily zbožné jeptišky podle pravidel svatého Augustina, takzvané „Ženy chóru od Svatého hrobu“. Tento klášter přepadli husité, vyloupili ho a zničili. Některé z řádových sester byly zavražděny, ostatní se zachránily útekem do blízkých Krušných hor. Tak se dostaly také do kraje, kde dnes stojí šejnovský / bohosudovský kostel. Jako cenný poklad sebou nesly obrázek Bolestné Matky Boží. Již ve svém klášteře mu projevovaly velikou pozornost a úctu.

Die flüchtigen Nonnen verbargen sich in der dichten Waldwildnis der Gegend des heutigen Mariaschein. Die Wildnis schützte sie zwar vor den rohen Verfolgern, aber ihren Kräften brachte das rauhe Leben übermäßige Anstrengungen; eine nach der andern erlag den Strapazen, bis zuletzt nur noch eine übrig war. Diese verbarg mit ihrer letzten Kraft das Bild, das in diesen schweren Tagen ihr großer Trost gewesen war, in einer hohlen Linde, empfahl sich noch einmal ihrer himmlischen Mutter, um sich selber bald zur letzten Rast hinzulegen.\*)

Wie lange das Bild hier verborgen blieb, darüber schweigt die Legende. Eines Tages kam am Feste Mariä Geburt aus der nahen Bergstadt Graupen eine Magd zu dieser Linde. Es sprudelte hier eine starke Quelle und ringsherum wuchs üppiges Gras. Das Mädchen wollte grünes Futter holen. Während sie nun mit ihrer Sichel emsig sammelt, fährt plötzlich eine Schlange aus dem Grase empor und wickelt sich um ihren entblößten Arm. Das Mädchen schreit laut auf und läßt vor Schrecken die Sichel fallen. Die Schlange aber dreht den Kopf gegen die Linde und zischt dabei so wülend, daß es selbst dem zu Tode geängstigten Mädchen auffiel. Plötzlich fällt die Schlange wie erlahmt vom Arme herunter, ohne dem Mädchen geschadet zu haben, verkriecht sich wieder im Grase und wurde seitdem nie mehr gesehen. Kaum hat sich das Mädchen von seinem Schrecken etwas gefaßt, läuft es nach Hause und erzählt seinem Dienstherrn, was ihm begegnet war. Ob nun das Mädchen, das als fromm und unschuldig geschildert wird, ein Licht aus dem hohlen Baume schimmern sah, oder ob es seine Rettung, die auf die Anrufung der heiligen Namen Jesu und Maria hin erfolgt war, für wunderbar hielt, bleibt dahingestellt; kurz, der Dienstherr sah in dem

\*) Siehe das Gemälde im Kreuzgang

Uprchlé jeptišky se ukryly v hustých lesích na místě dnešního Šejnova / Bohosudova. Divočina je sice chránila před pronásledovateli, ale bylo pro ně obtížné v náročných podmínkách přežít. Jedna po druhé podlehlá útrapám, až nakonec zůstala jen jedna poslední. Tato ukryla z posledních sil obrázek, který jim byl v těchto těžkých dnech velkou útěchou, do dutiny lípy, obrátila se ještě naposled k nebeské matce, aby brzy na to sama ulehla k věčnému odpočinku. \*)

Jak dlouho obrázek zůstal ukryt, o tom legenda mlčí. Jednoho dne přišla v den svátku narození Marie z blízkého horského města Krupky k lípě děvče. Vyvěral zde silný pramen a kolem něho rostla hustá tráva. Dívka tam šla pro krmení. Zatímco sekala srpem trávu, vyjel na ni náhle z trávy had a obtočil se kolem její odhalené paže. Dívka hlasitě zakřičela a leknutím nechala srp upadnout. Had však otočil hlavu směrem k lípě a sičel při tom takovým způsobem, že si toho všimla i k smrti vylekaná dívka. Najednou had z ruky spadl jako ochrnutý, aniž by dívce ublížil, zalezl opět do trávy a od té doby ho nikdo neviděl. Sotva se dívka ze svého leknutí trochu vzpamatovala, běžela domů a vyprávěla svému pánovi, co se jí stalo. Jestli ta dívka, která je líčena jako zbožná a nevinná, viděla třpytící se světlo vystupující z dutého stromu, nebo se její záchrana uskutečnila voláním svatého jména Ježíše a Marie, to zůstává otevřenou otázkou. Její pán v té události viděl

\*) Viz. obraz v křížové chodbě

Vorfälle etwas Außergewöhnliches. Er zog einen anderen Graupener Bürger zu Rate und beide begaben sich zur Linde, um die Sache näher zu untersuchen. Vielleicht hofften sie einen verborgenen Schatz zu finden, weil nach dem Volksglauben solche Schätze Schlangen bewachen. Sie durchsuchten den hohlen Baum und fanden wirklich einen großen Schatz; zwar nicht Gold und Silber, sondern ein einfaches Tonbild der schmerzhaften Mutter Gottes, das Bild, das seinen frommen Verehrern die Schatzkammern Gottes aufschließen und sie bereichern sollte mit Schätzen, die bleiben und beglücken für alle Ewigkeit: sie fanden in der Linde das Gnadenbild von Mariaschein. Voll Ehrfurcht wagten die Finder es nicht, das Bild weiter zu berühren. Sie gingen zum Pfarrer von Graupen und erzählten ihm alles, was geschehen war. Der fromme Priester mag vielleicht geahnt haben, daß er hier am Beginne eines Werkes stehe, das Gottes Barmherzigkeit an der bedrängten Menschheit zu vollbringen beabsichtige. Und so dachte er: „Wenn Gottes Gnadenhand sich dir entgegenstreckt, mußt du sie mit heiliger Ehrfurcht ergreifen.“ Er ordnet eine feierliche Prozession an und in festlichem Zuge wurde das aufgefundene Bild in die Pfarrkirche von Graupen übertragen. Mit großer Freude und Andacht gab ihm das Volk das Geleite. Gleich am Anfange wurde ihm in der Pfarrkirche ein Ehrenplatz zugedacht. Wie groß war das Erstaunen der Leute, als das Bild am nächsten Tage nicht mehr an seinem Platze zu finden war. Man durchsuchte die ganze Kirche, aber vergebens; das Bild blieb verschwunden. Schließlich sieht man in der alten Linde nach und man findet das Bild wieder an seinem früheren Platze. Man will sich überzeugen, ob es wirklich Gottes Wille sei, daß nicht in der Pfarrkirche zu Graupen, sondern drunten bei der Linde Maria um ihre Fürbitte angefleht werde und so bringt man das Bild ein zweites Mal in die Kirche, aber mit dem glei-

něco neobvyklého. Přizval si na poradu jiného krupského občana a oba se vydali k lípě, aby věc blíže prozkoumali. Možná doufali, že najdou ukrytý poklad, neboť lidé tehdy věřili tomu, že hadi takové poklady střeží. Prohledali ten dutý strom a našli skutečně velký poklad. Ten sice nebyl ze zlata ani stříbra, nýbrž se jednalo o jednoduchý obrázek Bolestné Matky Boží. Ten obrázek, který má svým zbožným ctitelům otevřít pokladnice našeho Boha a má je obohatit poklady, které člověku zůstanou a učiní ho šťastným na věčnost. V lípě našli šejnovský milosrdný obrázek. Z hluboké úcty se nálezci neodvažovali obrázku dále dotýkat. Šli za krupským farářem a vyprávěli mu všechno, co se stalo. Zbožný kněz možná tušil, že stojí na začátku díla, které chce Boží Milosrdnost poskytnout utrápenému lidstvu. A tak si pomyslel: „Když se ti podává milosrdná ruka Boží, musíš ji uchopit se svatou úctou.“ Uspořádal tedy slavnostní procesí a ve slavnostním průvodu byl nalezený obraz přenesen do farního kostela v Krupce. Lidé ho doprovázeli s velikou radostí a zbožností. Hned na začátku dostal obrázek ve farním kostele čestné místo. Veliké pak bylo udivení lidí, když obrázek příští den nebyl na místě k nalezení. Prohledali celý kostel, ale marně. Obrázek se ztratil. Nakonec se šli podívat do staré lípy a tam našli obrázek na jeho dřívějším místě. Chtěli se přesvědčit, zda je to opravdu Boží vůle, že přímlyvy k Marii se mají uskutečňovat dole u lípy a ne ve farním kostele v Krupce. Tak přenesli obrázek podruhé do kostela, ale se stejným